

۳شنبه ۱۴۰۴/۱۱/۷ - ۷شعبان ۱۴۴۷ - ۲۷ژانویه ۲۰۲۶ - فقه معاصر - فقه الاداره - فقه انگیزش (فقه مدیریت رفتار سازمانی) - فقه ارتباطات سازمانی - نقشه راه مصباح الشریعه - روابط اربعه - درس ۸۲ - رابطه مدیر با خلق - اصول سبعة - اصل دوم - عفو (۵) - موانع عفو سازمانی

❖ مسئله ۸۲: مدیر باید موانع نفسانی و اخلاقی عفو خصوصی در جرائم قابل گذشت را که نوعاً از رذائل اخلاقی هستند برطرف سازد تا عفو واقع شود و اثرات شگرف خود را در سازمان به جا بگذارد

عفو سازمانی دارای موانعی است که تقسیمات مختلفی دارند، بسته به این که عفو خصوصی باشد یا عمومی، و جرم مورد عفو قابل گذشت باشد^۱ یا غیر قابل گذشت^۲. موانع عفو خصوصی آن هم در جرائم قابل گذشت نوعاً اخلاقی و نفسانی هستند. در حقیقت مانع وقوع عفو هستند. بعضی موانع هم مانع صحت هستند، یعنی عفو واقع می شود ولی صحیح و اثربخش نخواهد بود. مثل این که عفو کند بدون رضایت قلبی و صرفاً برای رفع تکلیف. علت عدم اثربخشی این است که در سازمان بهبود ایجاد نمی کند و به هدف متعالی سازمان نزدیک نمی کند.

در این نوبت به موانع وقوع می پردازیم که نوعاً از رذائل اخلاقی هستند که در حقیقت مانع تأثیر مقتضی عفواند. هر شخص حقیقی یا حقوقی فطرتاً اقتضای عفو دارد، به شرط رفع و دفع مانع. گویا عدم مانعیت خود یک شرط سلبی است برای تأثیر مقتضی عفو در کنار شرط اثباتی، فافهم. حال سؤال این است که موانع عفو سازمانی کدام اند؟ مانعیت یک حکم وضعی است و رفع مانع یک حکم تکلیفی الزامی است؛ یعنی مدیر موظف به دفع و فقد مانع از سر راه مقتضی عفو است که خداوند در وجود او به عنوان عبد صالح و عاقل نهادینه کرده است. موانع نفسانی عفو را می توان به تفصیل ذیل شمارش نمود:

- ۱- تشفی دل در اثر انتقام؛
- ۲- عقده های درونی؛
- ۳- جاه طلبی؛
- ۴- ترس از دست دادن منصب؛
- ۵- ترس از دست دادن هیمنه ی سازمانی؛
- ۶- ترس از شهرت به عدم شجاعت؛
- ۷- کینه توزی؛
- ۸- خوی استبداد؛
- ۹- میل به سلطه ی مطلقه؛
- ۱۰- روحیه ی اخافه؛
- ۱۱- عدم تسلط بر قوه ی غضبیه؛
- ۱۲- ضعف ایمان و توکل؛
- ۱۳- روزمرگی و عدم آینده نگری؛
- ۱۴- تهدید دانستن عفو به جای فرصت برای آینده ی بهتر سازمان و اداره؛
- ۱۵- ...

^۱ جرایم قابل گذشت در قانون جدید: جعل سند و نوشته های غیررسمی (ماده ی ۵۳۶)، سوءاستفاده از ضعف نفس اشخاص صرف نظر از شخص مرتکب (ماده ی ۵۹۶)، توهین به مقامات و کارمندان دولت (ماده ی ۶۰۹)، مزاحمت از طریق تلفن، پیامک و یا دستگاه های مخابراتی (ماده ی ۶۴۱)، تدلیس در نکاح (ماده ی ۶۴).

^۲ جرایم غیرقابل گذشت: جرایم تهدیدکننده ی امنیت داخلی و بین المللی کشور، جعل سند رسمی، زنا، هر نوع رابطه ی نامشروع خفیف تر از زنا، قتل عمد، آدم ربایی.

در این موارد مدیر باید با جهاد نفس این موانع را دفع یا رفع کند که در رابطه‌ی مدیر با نفس می‌گنجد که قبلاً بحث آن گذشته است؛ ولی در رابطه‌ی مدیر با خلق هم تجلی دارد؛ یعنی اثرگذار در آن است. رفع این موانع از وظائف مدیر در مدیریت رفتار سازمانی است.

فتحصل که مدیر باید موانع نفسانی و اخلاقی عفو خصوصی در جرائم قابل گذشت را که نوعاً از رذائل اخلاقی هستند برطرف سازد تا عفو واقع شود و اثرات شگرف خود را در سازمان به جا بگذارد.^۳

^۳ درس ۸۲ فقه الروابط از سلسله‌ی فقه الاداره، ۷ شهر شعبان المعظم ۱۴۴۷.